

GÁL LÁSZLÓ:

Az elbukott betű

(töredék)

1.

Bellák tanító úr volt a kerítő;
sunyi, fekete úr volt, kicsit kopasz
s úgy hozta a fekete tábla-ágyra
a fehér „í” — mennyasszonyt — igaz
„ú” — úr is jelen volt és az „r”.
És mi berregtük: úr ír és rí...
A tábla és a kréta volt Bellák úr gondja,
s akkor még jó volt...
Első nászunkat elmosta a spongya.

2.

Arany idő volt, hajszagú; a füledt
vasárnapok zsakettben sorakoztak
a kóclabdás hétköznapok után.
Az enyémet lyukas harisnyákkal tömte
az anyám. A városliget tömpe
örömmel várt és a Kocka-tér...
lelkes kölyök-csók volt a bér
a gólokért.
A Homokbánya oldalán üres
hasú és zsebű emberek a szemetet
motozták és a bokrok mögött
tíz krajcárba került a szerelem, —
ó, ez olyan értelmetlen valami volt!
Tíz krajcár: két mozijegy, vagy csokoládé,
két szelet torta; egy tányér sűrű bab,
hússal...
Nem értettük a gazdagokat,
akiknek tíz krajcárjuk volt, és szerettek belőle.

3.

Engem sohasem vertek, jól tanultam,
pedig akkor még járt a körmös, és tenyeres.
Miska volt a legjobb barátom, lelkes
sovány kis szóke.
Az apja szabó volt; ő később ügyvéd;
aztán kirúgták a kamarából, mert zsidó volt,
és egy nyilas az utcán lelőtte.
De ezt nem tudtuk akkor... be kár!
Ábrányit szavaltuk: „Éljen a király!”
s azt, hogy: „tudjátok-e, mi a haza?”
Nem tudtuk, s jó hogy nem tudtuk akkor...
rablónak mentünk volna, zsványinak,
Bakónynak, Hortobágnak vagy a világnak,
anarchistának, papnak vagy cigánynak;
stricinek, kanásznak, kikiáltónak
a vurstliban.
De akkor még semmit sem tudtunk.
A cél: vasaltnadrág, polgári jólét,
kis karrier, két szoba-konyha.
Európában már épültek a későbbi romok;
de mi még aludtunk...

4.

Konok évek voltak, barnák, sötétek,
ha a filmet így, visszapergetem.
Akkor... ragyogó volt az életem:
győzött az MTK; Blériot Pesten repült.
(Repülőgép, ő te hídja az új csodáknak,
te bölcs alumínium! Az emberi családnak
eltéphetetlen új kapocsa...)
Akkor így hittük és ujjongtunk a Csatorna
emberséges repülőjének.
Anyám kiflit árult a Vérmezőn, három krajcár
volt két kifli ára, — azt mondták: drága,
nem vettek. Prészlit daráltunk belőle.

5.

Anyám özvegy volt s én nem vagyok hadiárva
csak hadirokkant, háborús csonka.
Ő, katona nem voltam. Csak az agyamba,
a lelkembe, a szívembe robbant a bomba,
a hitemet tépte szét.
Foltozgatom azóta is. Stoppolt szívemmel
így is szép a szép.
(Mi is a szép? Ami érdek nélkül tetszik?
Fenét! Szép a ringlispíl-élet, ha forog
és a bécsi szelet is szép és néha a kenyér,
ha más nincs. És az „igaz” is szép,
de ki tudja; talán József Attila?
Igen, ő tudta és a vonat alá feküdt.)

6.

Most vegyük sorba a hiteimet.
 Előbb abban hittem, hogy a föld isten kalapja
 és Magyarország a bokréta rajta.
 1912-ben csendőrök gázolták le a munkásokat
 a Parlament előtt.
 Véres lett a kalap és a bokréta is.
 Aztán Boyér tanár úrnak hittem. Az anarchista-párt
 elnöke volt. Olyan — szellemi bombavető,
 aki a felszabadult embert imádtá,
 az emberen túli Embert, amilyen nincs.
 Fáber professzor volt következő papom;
 kicsapott pap maga is; később vallásügyi likvidátor,
 de nem a vallást likvidálta, csak a
 papi birtokokat, de azt se nagyon.
 Aztán Kún Bélára esküdtem...

7.

Tizenhétéves koromban
 bíboros Bécsben bolyongtam.
 Tizenhét év... álomlátó,
 Forró volt a garni-szálló.
 Nőkkel keltem, nőket láttam,
 utcán, házban, térben, fában.
 Nőket láttam, nőket vártam,
 Múzeumban és könyvtárban.

S ha intett egy — menekültem.
 Mindig egyedül feküdtem.

Csak pap volt sok, s csak hit volt kevés
 Rómában.
 „Figli di Papa“-nak csúfolják a rómaiakat
 az olaszok. A pápa természetes fiai ők,
 a rómaiak — mert szeretnek a pápák is;
 persze, csak a szerelmet és nem az embert.
 De miért is szeretnék, hiszen emberek ők is.

Bíró Lajos adott könyvet kölcsön, Lóránt úr ruhát
 Kiss cégvezető úr pénzt is.
 Jól éltünk.

Nappal báméskodtunk, éjjel a menhelyen.
 (Egy ragyás arcú pap volt a kapus,
 csak így szólított: kuckóba, tetvesek!
 De igaza volt, mert az örök Rómában
 megismertem a halandó tetűt.
 Vakaródtunk, de — fiatalok voltunk
 és az is jó volt. Még a ragyást is szerettük.)

Írni azért kezdtem, mert szerelmes voltam
 s azért folytatom, mert utálkozom.
 Amikor igazán szerettem (Ancinak hívták,
 ő volt a legszebb kislány Battonyán
 és Battonya volt a legszebb falu a világon)
 Akkor nem írtam.

De írtam — gyűlöletből.
A kövéreket gyűlöltem, akik fölették
a jóízű életet előlem.
A gyárosokat, kereskedőket, földbirtokosokat;
a papokat, csendőröket, a tábornokokat;
a minisztereket és a királyokat;
gyűlöltem a szemforgatókat, az alázatos
gögösöket; gyűlöltem, akiknek többje volt
és akinek semmije se volt és túrte.
Gyűlöltem az okos ostobákat, akik
hümmögve húzódtak csigaházukba;
„csak mi éljünk“ motyogták
és a mennydörgős ménykű a világba.
S gyűlöltem, akik a sovány hetibért
kocsmába vitték, ahelyett,
hogy beléndeket gyűjtöttek volna, vagy bolondgombát,
vagy patkánymérget, vagy bombát, vagy éles konyhakést.
De gyáva voltam én is és magamat is gyűlöltem.

10.

Azért írtam, mert gyűlöltem magamban,
aki mindent és mindenek felett szeret.
Legjobban Gombóc kutyámat (ez nem volna baj)
de az embereket is... az embereket!

(N é p d a l)

11.

Két évtized, húsz esztendő,
tarka, rongyos selyemkendő;
szépen is múlhatott volna,
szépen is múlhatott volna.

Véres víz folyt a Dunában,
véres úr ült vén Budában;
kevesebb vér több lett volna,
kevesebb vér több lett volna.

Halálíze volt a csóknak,
Akasztófa járt a jóknak;
Ha sok börtön nem lett volna,
Talán több iskola volna.

Néha csillagfény is villant,
az se csillag volt, csak villany.
Ha a csillag csillag volna,
Sötét éjszaka se volna.

Fecske madár, fecske madár;
a keselyű is csak madár;
a keselyű, ha nem volna,
pacsírtaszó is több volna.

Két évtized, húsz esztendő,
Véres-rongyos selyemkendő.